

16. K.Sierksma (1962) De gemeentewapens van Nederland. Prisma, Utrecht.
17. P.K.Smiesing (1981) De Utrechtse pijpenindustrie in de Lauwerecht. P.K.N. 4(14), p. 27-39.
18. F.Tijmstra (1981) De pijpenstad St.Omer. P.K.N. 4(14), p. 43-48.

VERBONDENHEID ORANJE - ENGELS KONINGSHUIS

door Cees Faas

Heeft in het vorige nummer (PKN nr. 40, pag. 89) de relatie Willem III en de Zeeuwen aandacht gekregen, nu wil ik het hebben over de verbondenheid van Oranje met het Engelse koningshuis.

Ongeveer 45 jaar na de dood van stadhouder-koning Willem III - hij stierf in 1702 en dat leidde tot het *tweede stadhouderloos bestuur* - moet de volgende pijp gemaakt zijn.

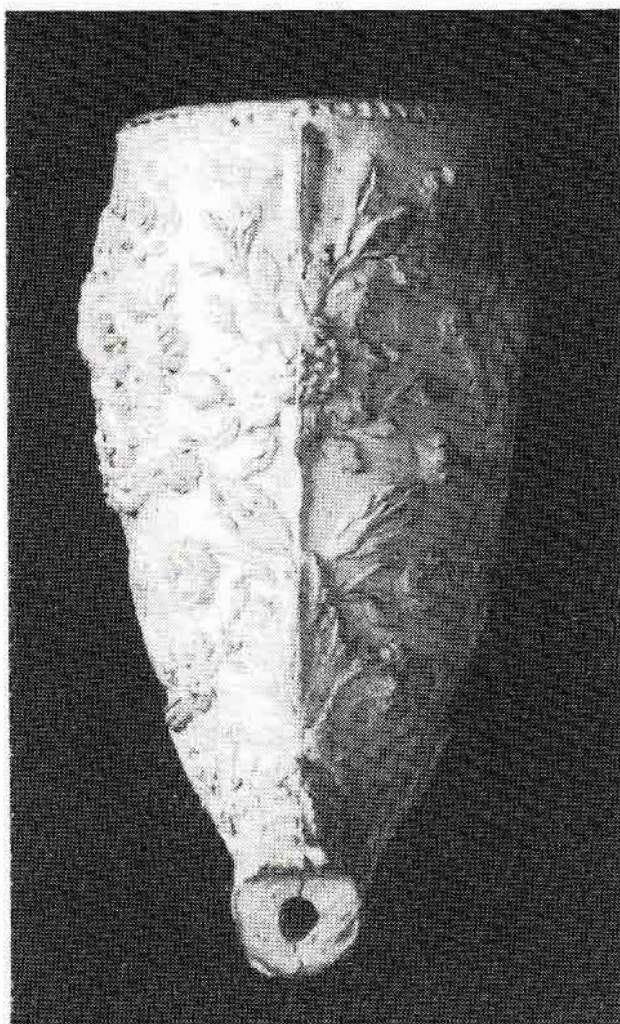

foto 1

foto 2

Een beetje geschiedenis

Het tweede stadhouderloos tijdperk was een tijd van achteruitgang. Al was dat vooral een achteruitgang van de krachtige ondernemingsgeest, die de 17e eeuw gekenmerkt had. Er was een zware staatsschuld, begonnen al tijdens het bestuur van stadhouder-koning Willem III, die zich door zijn besognes in Engeland weinig gelegen had laten liggen aan de toestanden in Holland.

In dit tijdvak kwam "*het onkruid der familieregering tot volle wasdom.*" (1)

De regenten hadden niet veel met Oranje op. Geld uitgeven voor de verdediging van het land had dan ook niet hun hoogste prioriteit. Toen in 1740 de Oostenrijkse successie-oorlog uitbrak om de soevereiniteit over de zuidelijke Nederlanden, bleek Holland dan ook niet opgewassen tegen Frankrijk, waarmee het automatisch in oorlog kwam. De Fransen bezetten in 1747 op hun weg naar het noorden Staats-Vlaanderen en kort daarop ook nog Maastricht.

In Zeeland brak een revolutie uit, die daar de stadhouder van Friesland, Willem Karel Hendrik Friso (Willem IV 1747-1751), aan het bewind bracht. Zo gingen ook Holland en de andere gewesten om. En, om zowel een eind te maken aan de oorlog als aan de familieregering gaven de burgers de prins meer macht dan de stadhouders vóór hem ooit gehad hadden.

De oorlog ging vanzelf over, toen Rusland dreigde zich bij Oostenrijk aan te sluiten, waardoor Frankrijk wat vredelievender werd. In 1748 werd in Aken de vrede gesloten.

Helaas zou al gauw blijken, dat Willem IV niet de Hercules-figuur was als nodig om de Augiasstal van de familie-regering te reinigen. Maar daarvan was in die eerste paar jaren van het stadhouderlijk bestuur de maker van de onderhavige pijp zich waarschijnlijk niet bewust. Willem IV was op 25 maart 1734 gehuwd met Anna van Hannover, de oudste dochter van George II van Engeland. Reden genoeg dus om een pijp te wijden aan de verbondenheid van (Oranje-)Holland met Engeland. In de verwachtingsvolle dagen van 1747 dus. Want al gauw bleek Willem IV niet erg genegen een eind te maken aan de misstanden. De verlichte burgerij keerde zich dan ook al snel van hem af, te meer omdat de stadhouder beschouwd werd als de bondgenoot van Engeland, dat zich in de ogen van de teleurgestelde democraten kwalijk gedragen had tegenover Holland. Allengs begon zich een partij de vormen die zich *patriots* noemde. Alleen het gewone volk bleef Oranje nog trouw.

Foto 1

Midden op de voorzijde staat de bloeiende Tudorroos. Uit de steel-vormnaad ontspringen nog vier kleinere rozen.

Foto 2

Aan weerszijden: een staande gekroonde leeuw, met in zijn bovenste voorpoot een Oranjeappel, waaraan twee bladeren. De onderste voorpoot leunt tegen de Tudorroos. Direct boven de Oranjeappel bevindt zich een roos, waarvan de steel ontspringt aan de Tudorroos op de midden-voorzijde. Vgl. afb. 925 in het boek *Kleipijpen* van W. Krommenhoek en A. Vrij. Op de achterzijde staat een vierbladige roos.

De hoogte van de ketel is 47 mm. Op de hiel staat zowel links als rechts het Goudse bijmerk met de S. Het hielmerk van deze kromkop is L^VD.

NOOT

1 Handboek bij het onderwijs in geschiedenis op Lagere School en M.U.L.O. 2e deel. Fr. Vict. Claassen, Tilburg, 1937

JUBILEUMBOEK

In de maand september komt het JUBILEUMBOEK uit waarnaar velen uitzien, omdat het een mijlpaal en ook een mooie kroon is op het werk van de afgelopen 10 jaar. In ons volgend nummer vindt u de informatie om het te kunnen bestellen.

VARIA

*Eerst leerd'ik Rollen uit papier,
Nu kan ik Rollen by het vier,
Wanneerwe van de Rollen rooken,
Dan wort van Rollen veel gesproken,
En die myn Rollen haat of laakt,
'k Wensch dat zyn Hooft op Rollen raakt,
Men moet dog in de werelt Rollen,
Tot dat wy Rollen by de Mollen.*

Deze tekst was te lezen "Op de Toebaksbriefjes van een Comedi-speelder t'Amsterdam, toen hy Toebakverkoper geworden was." Uit: Koddige en ernstige opschriften op Luyffens, wagens, glazen, uithangborden en andere taferelen. T'AMSTERDAM. Gedrukt by Jeroen Jeroense 1719.

(Met dank aan de heer S.Pos, die ons dit toezond)